

Eldölt épempályázat.

A M. Iparművészeti Társulat augusztus havában pályázatot hirdetett a kereskedelemügyi m. kir. miniszter által a társulat kiállításain adományozandó érmek mintájára. A pályázat november hó 5-én járt le. Tizenkilenc művész huszonhárom tervvel vett részt a pályázaton, amely november hó 17-én dőlt el. A bíráló bizottság tagjai közül jelen volt Radisics Jenő min. tanácsos, elnök, a M. Iparművészeti Társulat részéről Telcs Ede, Kriesch Aladár, Nádler Róbert és Vig Albert, a M. Orsz. Képzőművészeti Tanács képviselőjében Benczúr Gyula, Bezerédi Gyula, Ferenczy Károly, Ligeti Miklós és Rauscher Lajos. A bíráló bizottság Berán Lajos szobrász vázlatos tervét ajánlotta a kivételre, akinek azonban a 2000 koronás pályadíjat csak akkor folyósítják, ha teljesen befejezett művét is bemutatja s azt a bíráló bizottság elfogadja. Esetleges jutalmazásra ajánlja a bizottság a kereskedelemügyi miniszternek a következő jelígyes pályaműveket: A jó pásztor, Vázlatos tervek és Quand mème. Valamennyi pályamű a döntés napjától számítva 8 napig látható volt az Orsz. Iparművészeti Múzeumban.

Pályázat képkeretpre.

A Könyves Kálmán magyar műkiadó r.-t. a M. Iparművészeti Társulat közvetítésével pályázatot hirdet egy bibliai tárgyú szentképhez való 15 cm. szélességű aranyozott keretlécra. A tervező legyen figyelemmel arra, hogy a keretlécből különböző nagyságú kereteket lehessen készíteni, ennél fogva ügyelnie kell, hogy — a kisebb alakú képekre való tekintettel — keretlécdíszítménye túlságosan nagyméretű ne legyen, továbbá hogy a vízszintes és függőleges helyzetben levő lécek találkozási pontjában jó sarokmegoldás képződjék. A tervezetet árnyékos rajzban vagy plasztikus mintázatban (agyag, plasztilina v. gipsz) lehet elkészíteni.

I. pályadíjjal a Könyves Kálmán r.-t. 100 koronát, II. pályadíjjal pedig 60 koronát tűz ki, emellett fenntartja magának a jogot, hogy a pályadíjat nem nyert tervezetek bármelyikét 40-40 koronáért megvásárolhassa. A pályadíjjal kitüntetett és a megvásárolt művek korlátlan tulajdonjoga, beleértve a sokszorosítási jogot is, a Könyves Kálmán r.-t.-ot illeti meg.

A pályázat határideje 1907 január hó 2-díka, amely napra a pályaműveket be kell küldeni a M. Iparművészeti Társulat titkári hivatalába (IX. Úllői-út 33-37).

A pályázatot háromtagú bíráló bizottság dönti el, melynek tagjai Révai Odön a Könyves Kálmán r.-t. igazgatója, Jámbor Lajos műépítész és Györgyi Kálmán tanár, a M. Iparművészeti Társulat főtitkára.

KÜLÖNFÉLÉK.

Ráth György sírja.

Az Iparművészeti Társulat néhai nagyérdemű elnökének, Ráth György főrendiházi tagnak holttestét annak idején a melcsici temetőben temették el. Időközben a főváros dízsírhelyet ajánlott föl az elhunyt részére a kerepesi-úti temetőben s ezért exhumálták a halottat október hó 30-án és 31-én helyezték el örök nyugalomra új

sírjába. A csendes temetésen megjelentek az orsz. Iparművészeti Múzeum részéről Radisics Jenő miniszteri tanácsos, Lípcey József királyi tanácsos, továbbá Szalay Imre, a Nemzeti Múzeum igazgatója, mint az Iparművészeti Társulat alelnöke és Györgyi Kálmán, az Iparművészeti Társulat vezértitkára. A nyitott sírnál újból beszentelték a koporsót és aztán elhantolták. Ráth György dízsír-helye közvetlen Halmos polgármester családi sírboltja mellett van, a Batthyány-mauzeoleum közelében. E helyen felemlítjük, hogy Ráth György síremlékének tervezésével az elhunyt özvegye Maróti Gézárt bízta meg.

Művészi könyvbélelőpapírost

mellékelünk a jelen füzetünkhöz. Készítője Galamb József könyvtősegéd, aki most a kereskedelemügyi miniszter támogatásával a lípcsei Akademie für grafische Künste nevű szakiskolát látogatja. A technikai eljárás ősrégi; a perzsák és törökök már a XVII. században készítettek keményítős oldattal, egymásba olvadó színekkel, művészi hatású mintás papirosokat. Ujabban Anker Kyster kopenhágai könyvtő és Lilly Behrens Düsseldorfban foglalkozik ilyen papírok festésével. Nálunk Kovács György, a Gottermayer cég művezetője szintén már évek óta készít szép könyvbélelő-papírokat. Csupán földes festékeket használnak erre a célra s az oldathoz különböző médiumot használnak. Ennek fő alkotó része a keményítő és a glicerín. A változatos rajzot rendszerint ecsettel és különböző spongyákkal állítják elő.

Rákóczi szobrok.

A m. Iparművészeti Társulat már régebben megbízta Damkó József kiváló szobrászművésznket II. Rákóczi Ferenc fejedelem mellszobrának elkészítésével, aki e feladatnak kiváló sikerrel meg is felelt. A mellszobor mintegy 30 centiméter magas, készült pedig bronzöntvényben (ára 60 korona) és bronzpatínával ellátott cinköntvényben (ára 30 korona). Hasonlóképpen kapható a Társulat útján Rákóczi lovasszobra is, mely Vasadi Ferenc mintája nyomán készült; magassága mintegy 40 centiméter. Ára bronzban 200 kor., patinázott cinköntvényben 160 kor.

Üdvarhelymegyei és kalotaszegi jármok.

Színes képben mutatjuk be e színben és formában egyaránt ékes jármokat, melyek az Erdélyben készült jármoknak legékesebb két típusát képviselik. A középső, a derültebb színezésű, ökörfárom és Udvarhelymegye déli faluiban divatos. Csak egyik sarkát adja belőle Gróh István (kinek sajtó alatt levő munkájából e képeket vettük), hogy annál felülőbb legyen vonalainak szépsége, főképp az a lágy görbe, ami a nyakszirt fölé eső vastagabb részt határolja és a sajátosságosan szép végződése a járomfának. A rávéssett díszítés segít kiténtetni ezeket a vonalakat. A kiemelkedő részen van csak nagyobb, organikus növényi ornament, a többi kerek és zezugos sorakozó bemetszéseket a kerek és egyenes véső szülte. Különösen odaillik az a harántos kötés, ami a járom végét, a felkunkorodás előtt, abroncs módjára

KÖNYVBÉLÉSPAPIR GALAMB JÓZSEFTŐL.

átfogja. Igen szép tagozású a járomszeg is. A felső járomnak rendkívül erőteljes sötét színezése és sajátságos nyomott vonalai szinte éreztetik, hogy bivaly nyakára készült. Különösen elűt a többi erdélyi és magyarországi járomtól abban, hogy a két függőleges összefoglaló fájának vége nem nyúlik fel szabadon ág módjára, hanem hozzáhajlik, hozzá nő a vízszintes járomfához. Különben úgy a festett járom, mint az ugyancsak ékesen faragott és színezett rúdvég az ismert kalotaszegi formákat mutatják kevés kivétellel. Ilyen kivétel a járomfának sárkányfejben való végződése, amire nem tudok máson példát. A rúdvégen a stilizált ornamentek között kígyó (a kalotaszegi ornamentika sajátos külön állata) kúszik a madárka felé. A rúd felhajló végén ott látjuk kifaragva a csillagot s felette a virágkelyhet, akár a fejfákon, a csillag alá talpazatkép helyezett kapitel a korintusi kapitelnek népies, redukált elváltoztatása. Ezt az ékes járomot a nemzeti múzeum néprajzi osztálya őrzi.

A f. évi vas- és fémipari kiállítás

alkalmából a kereskedelemügyi miniszter több kiállítót érmeikkel és elismerő oklevelekkel tüntetett ki. Az érme tervezésével Beck Ö. Fülöp jeles érmészünket, az oklevel rajzának elkészítésével pedig Nagy Sándor festőművészt bízta meg. A kiválóan sikerült rajz kisebbített reprodukcióját e füzetünkhöz mellékeljük.

Horti Pál, kiváló művésznök július havában indult el New-Yorkból Mexikóba, ahol a múzeumokat, egyes magángyűjteményeket, a népművészetet s az azték építészetet tanulmányozta. Útjában számos fényképet, rajzot, aquarellt, valamint gipszöntvényt készített a látott műkincsekről, amelyek úgyszólván még egészen ismeretlenek az európaiak előtt. Horti tanulmányútját jó részben lóháton és kocsin tette meg s oly helyeken is megfordult, ahol eddig kutató alig járt. Japánba való utazása előtt hosszabb időt St-Franciskóban is tölt. Horti fényképeit, rajzait, gipszöntvényeit s útközben gyűjtött érdekes tárgyait Budapestre küldte, ahol azokat visszaérkezése után kiállítja az Iparművészeti Múzeumban.

Magyar műemlékek nyilvántartása.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter intézkedett, hogy az 1881. évi XXXIX. törvénycikk értelmében a fenntartandó műemlékek összeírassanak s hogy a jövő évtől kezdve a műemlékekről lajstromot vezessenek.

Magyar Műkedvelők Társulata

alakult a nyáron, melynek célja, hogy a műkedvelők állandó kiállításának többször hangoztatott eszméjét megvalósítsa.

Rajzoktatásunk sikere Milanóban.

Az olasz rajztanárok szeptember hónapban Boito Camillo elnöklésével tartották meg ezidei kongresszusukat, amelyen Ramati Didino egy egész délelőttöt betöltő előadást tartott a rajzitanítás

újabb módszereiről. Előadását részben a kiállítás magyar osztályából kapott rajzokkal, részben pedig a székesfővárosi elemi iskolákban készült gyermekrajzokkal illusztrálta. Az előadás kapcsán a kongresszus egyhangúlag kimondta, hogy általában az orsz. mintarajztanoda és rajzitanárképző módszerét, az elemi iskolákra nézve pedig a székesfővárosi elemi iskolákét követésre méltó példaként fogadja el. Erről dr. Czako Elemér kiállítási megbízott az orsz. mintarajztanoda és rajzitanárképző igazgatóját és a székesfőváros tanácsát külön-külön értesítette.

Rajzoktatási kongresszus Párisban. A francia rajzitanároknak f. évi augusztus hó második felében Párisban tartott kongresszusáról Bors Károly rajzitanár tudósítást küldött lapunknak, amelyből közöljük a következő figyelemre méltó részt:

A franciák már a kisdedővóban kezdik az ornamentális rajzot, folytatják az elemiben és középiskolában, de, és ez itt a lényeges, a tanulók saját — persze átkorrigált — terveik után készítik munkáikat.

Az ily racionális és következetes tanítási módtól méltán a legszebb eredményeket kell várni; s ha mindamellett ez a várakozás nem nyer kielégítést, úgy az okát másfelé kell keresni.

Egy iskola-kiállításon sem láttam annyi ékítményes rajzot, mint itt, sehol oly egyforma, változatlan felfogást; egytől egyig az az érdekes elhelyezése a raffináltan, de nem elég szigorúan stilizált virágornamenteknek. — Igazán az unalom rí le ezekről a rajzokról s ez az unalom annál szembetűnőbb és megbocsáthatatlanabb, mivel maga a technikai elkészítése a rajznak ügyes, elegáns, néhol virtuóz.

Erről a kérdésről nagy, heves vita folyt az ülés-teremben is, de megjegyzem, a dolog lényegét nem érintették; a nagy nézeteltérések abból keletkeztek, hogy az egyik párt az ékítményes rajzot olyan természetűnek látta, hogy az már az elemiben tanítható, sőt még előbb, míg a másik párt váltig hangoztatta, hogy ez mindenféle rajzitanításnak a koronája, ezt a legvégére kell hagyni. Így történhetett, hogy nagy szóáradat volt az összes eredmény, hogy a sok fától nem látták az erdőt.

Még az általános művészeti nevelés kérdéséről akarok röviden megemlékezni, melynek e kongresszuson is nagyon előkelő hely jutott. A nézetek tömegéből csak egynehányat említek fel. — A vitatkozás általános irányzatára nézve mondhatom, hogy az közeledést mutat a modern felfogás felé, ami, tekintve az iskolaügyekben mindeddig tanúsított merev maradását, óriási haladás számba megy. Hogy mely mederben folyt a vitatkozás, erre legjellemzőbbek M. Maisonneuve szavai: „A gyermeket a művészi szép felé vezetve nem kell szellemet alakítani, sem átalakítani, mert a művészet nem lévén abszolút dolog, nem tanítható mint az aritmetika, máskülönben a szabályok alakúlnak minden gyermek természete szerint, de nem mindegyiknek természete a szabályok szerint. Meg kell őrizni veleszületett naív képzelőtehetségét, hogy ne

soroztassék azon tehetetlenek közé, kik csak mások szellemével tudnak beszélni: ez a halála minden ideálnak.

„A természet szemléltetésével kell a műérzést a gyermeknél fejleszteni; a legegyszerűbb dolgokat szemléltetve, nem képzelhető köztük olyan, mely fel nem tárná erőszak nélkül azt a harmóniát, mellyel rendelkezik.“

„— — —, de mind eme dolgok nem taníthatók az untató szürke tanteremben, ahol a tanulók akarva nem akarva tartózkodnak; kint a teljes napsugárban, szemben a széles láthatárral kell őket a titkokba avatni, hogy fakadjanak az ébredő szellemmel a harmónia és igazság érzetei.“

„A tapogatódzások első chaosa után, midőn a gyermek tudása a főbb dolgokra nézve tökéletesebb és mikor a keze szabadon és tetszés szerint utánoz, akkor avatkozzék bele a minden körülmények közt nagyfontosságú geometria, hogy tanítson formákat egymáshoz viszonyítani és a gyakori hasonlóságukat meglátni.“

Ez elég lesz tájékoztatónak.

S most még egyet: A francia tanügy vezetői a rajztanárok szakszerű és egyöntetű kiképzésének szükségét érzik; e témát tárgyalva a kongresszus határozatképen kimondta, hogy a létesítendő újítások sorában első helyet foglal el egy francia rajztanárképző-intézet. Mintaképpül a budapesti Mintarajziskolát és Rajztanárképzőt állították fel, melynek szervezetről részletes ismereteik vannak s melyről a legnagyobb elismerés hangján nyilatkoztak. Különösen M. Guébin, Páris városának rajztanfelügyelője, a kongresszusnak szellemi vezére s tán legtevékenyebb tagja, a hozzám írt levélben még utólagosan a leghízelgőbb szavakkal említi ezt a magyar intézetet, mely szervezeténél, példás vezetésénél és az általa felmutatott eredményeknél fogva nemcsak dicséretet és elismerést, hanem egyenes utánzást érdemel.

Nem fogja elmulasztani, úgymond, a legbensőbb tanulmány tárgyává tenni a magyar Rajztanárképzőt, midőn a hasonló francia intézet szervezése a megvalósulás stádiumába lép, mert legnagyobb óhaja, hogy ez utóbbi méltó legyen és hasonló eredményeket mutathasson fel mint a magyar intézet.

Magyar iparművész kitüntetése külföldön.

Lakatos Artur tanárt, ki a párizsi őszi nagy szalonban 2 képpel és 10 iparművészeti művel szerepelt, a Szalon vezetősége Hoetgar szobrász ajánlatára törzstagga (sociétaire) választotta, amely kitüntetés az örökös tagságon kívül a jurymentes kiállítási jogot is biztosítja.

Nyilvános kereskedelmi szakkönyvtár.

A m. kir. Kereskedelmi Múzeum szakkönyvtára, mely több mint 13.000 kereskedelmi érdekű könyvet (címtárakat, gazdasági jelentéseket, áruforgalmi kimutatásokat stb.) tartalmaz, rendszeren d. e. 9—2 óráig van nyitva. A téli hónapokban a szakkönyvtár hetenként kétszer (kedden és pénteken) este 6—8-ig is nyitva van. A könyvtárba mintegy 150 bel- és külföldi szaklap is jár.

Kapl Emich zu Leiningen-Westerburg gróf

nem régen elhunyt Pasingban,

München mellett, 50 éves korában. A nálunk is jól ismert világhírű ex-libris gyűjtő a genealogia, a heraldika és a pecséttan hívatott művelője volt. Mielőtt e tudományágak művelésére adta volna magát, katonatiszt volt a 14-ik huszárezrednél Kassalben. Később otthagya a katonaságot, Pasingba vonult vissza és megvetette alapját világszerte ismert ex-libris gyűjteményének. E gyűjtemény a legnagyobb a kontinensen és körülbelül 40.000 darabból áll. Az ex-libris fejlődéséről angol és német nyelven írt jelentékeny műveket és azonkívül a szakfolyóiratoknak is fáradhatatlan munkatársa volt. Legismertebb könyve a: Deutsche und österreichische Bibliothekzeichen, mely 1901-ben Stuttgartban jelent meg. Az 1891-ben megalakult berlini Ex-libris egyesület az ő fáradozásainak köszöni létrejöttét. Művei halála után is fentartják emlékét.

Helyeigazítás.

Lapunk legutóbbi számának 208/a oldalán közölt két szöveg nem a kassai javítóintézet ipariskolájában, hanem a kassai állami szövőipari szakiskolában készült.

SZAKFOLYÓIRATOK SZEMLEJE.

Építészet. A Zeitschrift für bild. Kunst f. évi 10. (júliusi) számában Teodoriknak ravennai síremlékét ismerteti Jos. Durm építészettörténeti szempontból és a kétes kérdések tekintetében igyekszik feleletet adni. Értekezését számos rajz díszíti.

A szerkezeti igazságnak és díszítésnek viszonyáról közöl cikket az Architekt. Rundschau 1906. évi 9. füzeté, amely cikkben az újabb építészetnek ezirányú törekvései néhány példával röviden jellemezve vannak.

Az Architektonische Rundschau f. é. 10. számában az ezidei drezdai kiállítás építészetéről és művészetéről ír cikket C. Zetsche; a folyóirat 1-ső és 2-ik mellékletében pedig kizárólagosan a kiállítás épületei vannak ismertetve néhány alaprajz és egyéb kép kíséretében. — Ugyanazon folyóirat 12. számában pedig a nürnbergi jubileumi kiállítást tárgyalja hasonló módon ugyancsak C. Zetsche, a mellékletekben pedig szintén a kiállítás épületei kerülnek részletesebb bemutatásra. Illusztráció itt is van néhány.

Magdeburgnak újabb építészetéről olvashatunk rövidebb értekezést az Architekton Rundschau 1906. évi szeptemberi számában B. Hanffmanntól; cikkét számos kép kíséri.